

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: **SOMLYAY JÓZSEF.**

Laptulajdonos:

„Népnevelők Budapesti Egyesülete.”

Megjelenik e lap minden szombaton.

Előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.
Pályázatok és egyéb hirdetések petit so-
ronként 10 krral számíttatnak.
— Keziratok nem küldetnek vissza. —

Kiadó:

MÉHNER VILMOS.
Budapest, IV. ker. Papnövelde-utca 8.

A lap szellemi részét illető közlemények
a szerkesztőhöz:

Budapest, I. ker., Alkotás-utca 19. sz.

előfizetési pénzek, reclamatiók és hirdete-
sek a kiadóhoz:

IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz.
küldendők.

Tanítási órarendek és a vallástani órák.

Az új iskolai év megkezdésekor minden iskola tantestületének egyik főgondját képezi oly tanítási óratervet készíteni, a mely egyaránt megfeleljen úgy a helyes paedagogiai követelményeknek, valamint az iskolai rendtartás jól felfogott érdekeinek.

Nem tudom, vajjon található-e sok olyan osztály a főváros községi elemi népiskoláiban, a melyek a tanítási órák beosztására nézve az imént említett kettős követelmények iránt támasztott szigorúbb kritikát sikerrel kiállják, — én megvallom, csak nagy ritkán akadok olyan osztályra, a melynek tanítási órabeosztása megnyugtatóná a szakértőt.

A magam részéről teljes őszinteséggel, de egyuttal mély sajnálattal kell bevallanom, hogy a vezetésem alatt levő iskolánál a folyó iskolai évre készült órarendek egy része épenséggel nem felel meg a helyes tanítási órarendekhez fűzött jogos kívánalmaknak.

E kedvezőtlen tény abban leli magyarázatát, mert nem voltam képes keresztül vinni azon igen-igen méltányosnak nevezhető s egyesegyedül az iskola érdekét szem előtt tartó kívánságomat, hogy t. i. a két, számban legtekintélyesebb s az egyes párhuzamos osztályokban egyformán megoszló hittelekezethez tartozó növendékek: a róm. kath. és izraelita vallásúak, egy és ugyanazon időben nyerjék a vallásoktatást.

Tanítási órarendek gyarlósága fővárosszerte a következőkben nyilvánul: 1-szor, hogy a tanítási órák folytonossága gyakran megszakíttatik, a mennyiben többször a profán tantárgyak és a vallásoktatási óra közt egy órai szünet áll be s így majd az egyik, majd a másik hittelekezeti gyermekei 10 óra után haza bocsáttatnak oly meghagyással, hogy 11 órakor ismét megjelenjenek a vallásórára; — 2-szor, hogy a vallásórák olykor d. u. 4—5-ig tartatnak meg, pedig ilyenkor az ugyancsak erős agy-

munkát kívánó dogmatikus alapon nyugvó vallásoktatás nagyon terhes az egész napi szellemi munkában kifáradt gyermeknek; azért hygienikus szempontból is alkalmasabb időpontra volna teendő a vallástani óra; — 3-szor, hogy sok helyen csütörtökön, sőt vasárnap is tartatnak vallástani órák, tehát a tanulót megfosztják az őt megillető s testi és szellemi üdülésére való heti szünetnapok egy részétől.

Hogy különösen az első pont alatt felemlített gyarlósága a tanítási órarendeinknek iskolarendtartás szempontjából mily hátrányos, azt bizonyítgatni is fölösleges. A gyermekek nagy része néhány perc mulva már ismét az iskolaépületnél terem s vagy az utcán, vagy a folyosókon lézengvén, olykor háborgatja a munkával foglalkozó osztályokat. — Igaz, hogy ha lehetséges, a tantestület minden egyes tagja azon van, hogy az osztály, vagy ennek egy része ne bocsáttassék haza egy órára s azért kivált a felsőbb osztályokban úgy rendezik a tanítási órákat, hogy a 10—11-ig terjedő időköz is rendes tanítási tárggyal töltsessék be; de sokszor minden jó akarat mellett sem lehet elkerülni a hazabocsátást, mert egyszer helyiség hiánya, másszor meg a kellő felügyelet hiánya miatt nem tölthetnek a gyermekek egy üres órát az iskolában.

Az ilyen czélszerűtlenül megállapított órarendek mindaddig elkerülhetetlenek lesznek, a míg a hitoktatók nagy része (úgy a róm. kath. mint az izr. hitoktatók), csak bizonyos napon s ekkor is csak 1—2 szabad órával rendelkeznek a községi iskolák számára; továbbá, mindaddig nem lehet segíteni az itt jelzett állapotokon, a míg a kath. és az izraelita hitoktatók azon párhuzamos osztályokban, a melyekben kath. és izr. növendékek felét-felét teszik az összes osztálybelieknek, nem egy időben tartják meg a vallástani órákat.

Az a kérdés merül föl most már, hogy vajjon a főváros és a hitfelekezeti községek újabb megterheltetése nélkül lehetséges volna-e egy czélszerűbb, az iskola érdekének megfelelőbb órarendet alkotni legalább azon iskoláknál, a hol a két említett hitfelekezet növendékeinek a száma egyenlő? — Csekély nézetem szerint könnyen kivihető ez olyképen, hogy ha a több osztálylyal (különösen párhuzamos osztályokkal) rendelkező iskolákhoz úgy a kath. mint az izraelita vallásfelekezetek oly hitoktatókat küldenek, a kik az egész délelőtti, esetleg a délutáni órákkal szabadon rendelkeznek a hétnek legalább két napján. Így aztán pl. kedden és pénteken, vagy akármely más két nem egymásra következő napon délelőtt vagy délután is a rk. és izr. hitoktatás egy időben folyna a párhuzamos osztályokban. A többi tantárgy helyes órabeosztása nem volna akkor nehéz az osztály tanítójának.

Ily értelemben tett előterjesztésemet tárgyalás alá vette a VI. ker. Teréz-városi iskolaszék f. é. szeptember 30-án tartott ülésében s az ebből töltyó indítványomat egy kebeléből kiküldött bizottsághoz tette át. Indítványom így szól: „Keresse meg a tekintetes Iskolaszék Budapest főváros tanácsát, hogy a helyes órarend és iskolai rendtartás érdekében határozati-lag mondja ki, miszerint a mely iskolákban az egyes osztályok növendékei közül majdnem egyforma számban fordulnak elő a róm. kath. és az izraelita vallásúak, hogy ilyen osztályokban e két vallásfelekezethez tartozó tanulók ugyanazon napon és órában nyerjék a vallástani oktatást.”

A főváros által az 1884. 39. közgyűlésében a hittani oktatás tár-

gyában kiadott határozatnak a hittani órák beosztásáról szóló 3. pontjához be lehetne illeszteni ezt, vagy egy ennek megfelelő szövegezésű határozatot.

Ha minden iskolán nem is volna ez által segítve, de több fővárosi iskolában az eddigieknél mégis helyesebb órarendekre akadhatnánk.

Megemlítem végül, hogy az iskolaszék által kiküldött bizottság tagjai (névszerint: Dorogsághy Dénes, dr. Klein Fülöp, Sretvizer Lajos és Szántó Elezár), ftdő Stieber Vincze, terézvárosi plebános úr elnöklete alatt f. hó 7-én több mint egy óráig tartott tanácskozás után szótöbbséggel elhatározták, hogy az általam tett indítvány fölterjesztések a tanácshoz intézkedés végett, s pedig azon okból ide, hogy az fővárosszerte kötelezőleg legyen megtartva; ámde a kisebbség tagjai (a róm. kath. és az izraelita hittelekezet képviselői) elleneztek a fölterjesztést, mert a — nézetök szerint is helyesléssel fogadott — kívánságot maguk az illető hittelekezetek előjáráságai is készséggel teljesítenék.

Sretvizer Lajos.

A tanítók anyagi helyzetének javítása.

— Megjegyzések Polónyi Mátyás cikkére. —

T. Szerkesztő barátom engedelméből Polónyi Mátyás kartársamnak lapunk mult számában megjelent cikkére megjegyzéseimet a következőkben teszem meg:

Polónyi kollégám „nem tudja, miféle érdek (?) vezérelt“ engemet, „ki köteteket“ írtam „a tanítók nyomoráról“ s azt oly „fényesen“ ecseteltem, hogy „szomorubb“ képet tártam az olvasó elé, „mint édes hazánk a tatárpusztítás után“ s meg is állást foglaltam az aug. gyűlésen „azokkal szemben“, és kijelentettem, hogy „a tanítók anyagi helyzetének javítását (?) nem látom időszerűnek“. Azt meg épen nem is érti, hogy — „mivel az elviselhetetlen nyomor súlya alatt roskadozó (?) többség felemelte szavát“ s az őt megillető díjazást kérelmezte — nyíltan hangoztatom, miszerint a minimumul kért 600 frt fizetést soknak találok „pusztán azért“, mert az én „fizetésem így is, így is 800 frtra emelik.“

Miért „nem tudja“, miért „nem érti“ ezeket Polónyi Mátyás kollégánk? Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy autentikus feleletet adhatok a kérdésre; azért, mert a tanítók anyagi helyzetéről írott, 1886-ban először, 1889-ben másodszor megjelent könyvecskémet nem olvasta, vagy legalább is figyelmetlenül böngészte át.

Ha olvasta volna kis könyvemem, tudná, hogy a „szomorú“ képet „fényesen“ ecsetelő könyv nem „kötetek“, hanem csak egy 94 oldalra terjedő szerény füzetke, melyben nem ugyan fényesen, de igen érthetően vagyon megírva, miért nem látom időszerűnek a tanítók anyagi helyzetének javításáról beszélni, s miért „sokaltam a 600 frt fizetési minimumot.“

E könyvecske IV. fejezetében 400 frt fizetési minimummal a helyi viszonyok által indokolt tiszta anyagi ellátást, készpénz fizetést, ötöd-éves pótlékot, nyugdíjat, előléptetést és szolgálati pragmatikát kérek a

magyar néptanító részére. A teendőket körvonalozó V. fejezetből a T. Szerkesztő úr szíves engedelmével legyen szabad egy pár összefüggő mondatot idéznem:

„Ha anyagi helyzetünk javulását akarjuk, első sorban nekünk tanítóknak kell e cél érdekében minden lehető megtennünk. Mindenek előtt arra nézve kell megállapodásra jutnunk, hogy mit kérjünk sorunk intézőitől? E kérdést nekünk alaposan meg kell vitatnunk, hogy közös és egyöntetű elhatározásunkkal is némi súlyt kölcsönözzünk szavunknak.*

„Egyesek, kik némileg kedvező körülmények közé jutni elég szerencsések lehetnek s a nagy többséggel mit sem törődnek, vagy azok, kik gyarlóságuk tudatában nem éreznek elég önbizalmat arra, hogy a tisztesebb anyagi ellátást megérdemeljék, azt mondják, hogy minden úgy van jól, a mint van; ők bizony nem törődnek másokkal s az ügygyel, örülnek, hogy tenghetnek. Mások, a többség, foglalkozásuk fontosságához mért anyagi ellátást kívánnak s ennek kivívása érdekében óhajtanak lépéseket tenni. Az első felfogás helytelen, mert a közöny, vagy élheteretlenség a bajok állandósítását eredményezi: a gyakorlatban a második sem bizonyul helyesnek, mert az igen távol levő legjobb után való törekvéssel a közelebb fekvő jó elérését elhanyagolja.*

„Én e tekintetben azokkal tartok, kik oly eszményt tűznek a tanítóság elé, mely komoly szándékkal, lelkesedéssel és szilárd elhatározással a közel jövőben megvalósítható. Olyan eszmény után induljon a tanítóság, melyért lelkesedni, munkálni, küzdeni már csak azért is érdemes: mert kivitele nem tartozik a lehetetlenségek közé.*

E füzetke előző fejezetében fejtettem ki, hogy mit kívánunk mi a nemzettől. „Ügyünk érdekében szerfelett kívánatosnak tartanám, hogy — legalább lényegileg — mindnyájan abban állapodnánk meg. Többet hazánk jelen pénzügyi viszonyai között még kívánni is oktalanság volna; sőt a legközelebbi években még azokat sem láthatjuk egészen megvalósítva; mert, hogy a nemzet csak olyan anyagi ellátásban is részesítse néptanítóit, a minőt e füzet IV. fejezete nélkülözhetetlennek tart, legalább még egyszer olyan összeget kellene fordítani a tanítók díjazására, mint a minőt fordít a jelenben. A közel jövőben meglesz ez is. Hogy mennél előbb meglegyen, nekünk áll első sorban érdekünkben; ránk vár tehát a kötelesség, hogy ez idő elérkeztét sietessük.*

„Anyagi helyzetünk kérdését alaposan meg kell vitatnunk szaklapjainkban s tanító-egyesületeinkben, s ha egyöntetű megállapodásra jutottunk, vigyük e kérdést a legközelebb tartandó **egyetemes, vagy országos tanító-gyűlésünk** elé. A tanítóság **egyetemét** képviselő nagy testület terjeszse az illetékes forumok elé a tanítóság méltányos kívánásait.*

Hát biz ez idézetek sokat megmagyaráznak Polónyi kartárs úr; nem kellene ezekhez kommentár, de mert jövőre egyetemes tanító-gyűlést tar-

tunk, melynek ez lesz egyik legfőbb tárgya. (Ha ugyan a tanító-egyletek újból tel fogják vetni e kérdést, melyet minduntalan bolygatni épen saját érdekünk szempontjából nem tartunk kívánatosnak. — Szerk.) a dolog tisztázására, nagy szükség van, melynél fogva nem lesz fölösleges egy pár felvilágosító megjegyzés.

Én az anyagi helyzet javítása érdekében, első feltételnek tartom a megállapodást arra nézve, hogy mit kérjünk? Megvan-e ez? Nincs! Nem mulott rajtam s rajtunk ungiakon, hogy nincs meg. Még 1886-ban az ország összes tanító-egyleteit és szaklapjait megkerestük e tárgyban. S mi lett az eredmény? 5-6 szaklap s 20-25 tanító-egylet foglalkozott a dologgal, a nagy többség hallatlan közönyt tanúsított a tanítóság életkérdése iránt. Még csak közel sem vagyunk az egyöntetű megállapodáshoz: a miről a legközelebbi tanító-gyűlés is tanúságot tett: tett volna különben kézzelfoghatóbb módon is, ha a kisebbség nem becsüli többre a kartársi egyetértést a hírnak meddő vitával való feszítgetésénél. Hangsúlyozom e szót „meddő”, mert a nagyobb összejövetelek, melyek csupán a résztvevők zsebe miatt is, az idővel való szigorú gazdálkodásra vannak utalva, nem a vitatkozásra valók; ezeken kész dolgokkal kell előállni. A nagy összejövetelek a közakaratot kell, hogy képviseljék, a közakarát szilárd épületét pedig nem egy-két óra alatt emeljük fel. Én nem láttam a közakarát épületét, azt sem láttam, hogy az érdekeltek komolyan dolgoztak volna rajta. Ezért nem tartottam időszerűnek az anyagi kérdés bolygatását. Nemcsak ezért, de még azért is, mert nem láttam együtt a tanítói közakarotnak jelenlegi viszonyaink között egyedül hivatott képviselőjét: az egyetemest tanító-gyűlést.

Egyik szaklapunk, mely egy nagyot vélt rajtam ütni, azzal, hogy elferdítve szavaimat, azt állította rólam, hogy én „nem akartam magamat kompromittálni” az anyagi kérdés tárgyalásával, merő véletlenségből a gondolatomat találta el. Igen — a fentebbi felvilágosítások után bárki beláthatja — kompromittálom magamat, ha a tárgyalás mellett emelek szót.

A többség — inkább csak jó andung, mint meggondolás után indulva — tárgyalta a dolgot. Belenyugodtam. Hanem a 600 frt fizetési minimum, lelkemre mondom, fáj. Nem azért, mert — a mint Polónyi kollega rólam feltenni s talán még el is hinni hajlandó — sajnálnám, irigyelném azt mástól, a mi nekem megvan; hanem azért, mert szeretem azokat (s erről győződjék meg Polónyi,) csekély tehetségem arányában tettel is számot adok,) kiknek 400, de még 300 frtjuk sincsen, kiknek annál későbbben lesz 3-400 frtjuk, minél korábban kérjük részükre a 600-at. Hej pedig de sokkal többet érne azoknak (az igazi többségnek) 3-400 frt jó ropogós bankóiban, mint 600 egy szépen kiczirkalmazott kérvényen! Nem hiszi ezt Polónyi kartárs úr? Szavaztassuk meg csak az ország tanítóságát, majd meglátjuk, hol lesz a többség!

Száva János, miként azt maga is becsületére való férfias nyíltsággal bevallotta, csaknem teljesen az én hivatolt könyvecském hatása alatt állt. Indokoló lelkes beszédét nagy figyelemmel hallgattam, máskor örömmel lestem volna minden szavát. Jobb előadót bizony aligha lehetett volna hamarjában találni. Ne vegye ezt különben tőlem senki indirekt öndicséretnek! Sajnálom, hogy a fentebbi mondat „csaknem”-jét el nem hagyhattam, s hogy az idő és a minimum kérdésében is egy gyékényen

nem maradtunk, a mit különben csupán annak tulajdonítok, hogy kissé elragadta fiatalos heve.

Ennyit a dolog érdemére, a hol azonban még le ne tehetem a tollat: mert Polónyi kollégánk jellembe-vágó gyanúsításait szó nélkül nem hagyhatom.

A kollega úgy tüntet fel engemet, mintha valami különös „érdek” miatt pálfordulót csinálva János létemre is, elhagytam volna a tanítóság ügyét, sőt árulójává szegődtem volna, „dicséneket zengenék” (nem tudom, de a kollega sem tudja, kinek és miért?) valakiknek.

Nyugodjék meg T. kollega úr (ha ugyan megnyugtató ez Önre nézve, mert engemet az ily jelenségek elszomorítanak), a mióta könyvecském 1886-ban megjelent, anyagi helyzetem egy krral sem javult. Kaptam ugyan az idén 100 frt íg. pótlékot, de ugyanazt a 100 frtot elvesztettem a révén. Nem tartozik ide, de ha kollega úr kívánja, privát levélben beszámolok.

Nem sokallom én a 600 frt minimumot (hiszen akkor le kellene mondanom róla); nem sokallnám én az 1000 frtot sem, sőt azt tartom, hogy egy fáradsággal 1500 frtot is lehetne kérni; jól esnek az ilyenre még csak nem is ábrándozó tanítói kebelnek. Csak azért nem szeretem a 600-at, mert nagyon szeretném a 400-at.

Azt a nyilatkozatomat, hogy mikor mindenütt meglesz a 400 frt minimum, nekem itt Ungvárt, akár kérem valaha, akár nem, úgy is meglesz a 800 frtom, úgy kell érteni, a mint írva van. A helyről van itt szó, nem személyről.

Nem akarom a túlságos szerénykedés által magamat dicsérni, épen azért kimondom, hogy ha több egoizmus nem állja útját a magyar tanítóság közös érdekének, mint az enyém, ez lesz a világ első tanítósága.

Jólettel, fájdalom, nem dicselkedhetem, sebeimet nem mutogatom, mert a magam részére nem várok semmit; kötözgetem s gyógyvitom némán. Hogy a tanítóság fájó sebére rámutattam, azért tettem, mert itt egyes ember nem tehet, itt csak a nemzet segíthet.

Higye meg kollega úr, hogy 10 éves tanítói pályámon még álomban sem lepett meg az a „kellemes csalódás”, hogy elmondhattam volna, hogy anyagi gondoktól mentem egész életemet hivatásomnak szentelhetem. Ha nem hiszi, cseréljünk. No nem állást, mert valószínűleg kölcsönösen nem kellenének hatóságainknak, hanem anyagi helyzetet. Én fedezem — a könyvecskémben megírt módon — az Ön éleletszükségleteinek költségeit, Ön fedezze az enyéimnek. Toldást is adok 50 frtot. Nem tréfálok.

Hej de szeretnék én annak „az elviselhetetlen nyomor súlya alatt roskadozó többség”-nek, mely az aug. gyűlésen a „szavát felemelte” a nagy többségével (akár Polónyi Mátyással is) vállat, mellel, öklöt, no meg zsebet is cserélni!

A túlzás mindig ártalmára van az ügynek T. Polónyi kollega úr. Ön nekem tulzást vet szememre, pedig én olyan szomorú állapotot, itt az inséges felvidéken sem láttam, mint Ön a tejjel-mézszel folyó alföldön. A legtöbb tanító — írja Ön — „azon csekély fizetésből, mely saját személyét is csak az éhhaláltól biztosítja — ha családot alkot — síró gyermekeknek éhségét még száraz kenyérrrel sem képes enyhíteni.” T. kollega úr, a mint láttam a természetén (hála Istennek) ezt magán nem tapasztalta. Ha én mondanám, nekem inkább elhinnék; pedig (tessék elhinni) soha se

éheztem. De talán egy tanító sincs olyan Magyarországon, T. kollega úr, annál kevésbbé a többség. Ha így állanánk, világra, szóló éhinség dülna a tanítóság tudvalevőleg dúsan megáldott családjaiban (négy-szem között legyen mondva: mi 6-an vagyunk, hát Önök Polónyi kollega?)

Még itt, a nyomor legfőbb fészkeiben is van a tanítónak legalább kukoricza, vagy zabkenyere, egy kis teje, és egyszer-kétszer egy évben egy-egy tyúkot is levág. A népnek, mely azokat adja, bizony — meg-esik — hogy nincs; de ez is ritka eset. Nagy baj lenne, ha gyakori volna.

Nem azért hozom ezt fel, mintha „dicséneket” volna kedvem az állapotok felett „zengedezni,” hanem csak azért, mert tulzását akartam helyre-igazítani.

Igen örvendek az ügy érdekében Polónyi kollegánk ama kijelentésének, hogy bizalommal „viseltetnek” a fővárosiak iránt. Itt a közös talaj, a melyen állunk. Csak azt sajnálom, hogy Polónyi nem a maga, hanem a „vidékiek” nevében beszél. Magam ellen szólta volna (mert én is vidéki vagyok) ha olyanokat állítok, a minőket ő lát. Egyesekről beszélek én, nem „vidékiek”-ről. Hogy Polónyi Mátyás nincs ezek között, hogy neki nem kell az „én álprófétám” (no nekem sem!), mert megtud a maga lábán állani, ennek (öszintén mondja) a legjobban örül

Ember János.

Szórakozottság és unalom.

Vége.

Az oktatás anyagának helyes kiválasztása és közlés módja, valamint a jó tanhangulat mellett nem csekély befolyást gyakorol a figyelmezés fenntartására a jó fegyelmezés is. Disziplináris tekintetből első és legfőbb kellék az erélyes felügyelet. Tudjuk, hogy a gyermekek között mindig vannak mozgékonyabbak, elevenebbek: ezeket elől kell ültetni; vannak csevegni szeretők: ezeket különösen szemmel kell tartani s tőlök az alkalmat el kell venni. A jó tanító szeme sohasem pihenhet, ébersége sohasem lankadhat. A növendékek tekintete legyen mindig a tanítóra függesztve; a tanító meg inkább szemével mint szavával igyekezzék kormányozni a gyermekereget. Nagy hatalom van a szemben és a ki helyesen tud vele bánni, sok rendetlenségtől fogja tanítványait visszatartani. Ezzel azonban nem mondtuk ki, hogy olykor a szó hatalmára is rá ne lenne szorulva a tanító, mert tudjuk, hogy a hol a szem nem használ, ott az erélyes beszéd, a hangnak nyomatékossága megteszi a maga hatását. Ne intsünk, ne figyelmeztessünk sokat, mert ha bármely csekélyebb incidens alkalmából mindjárt hosszú beszédet tartunk, azzal jóval többet ártunk az iskolai fegyelmek, mint használunk. Rendesen a nőtanítók szoktak a bőbeszédűség hibájába esni. A gyermekek természetesen hamar megszokják a gyakori kifakadásokat és idővel föl sem veszik azokat.

A rendetlenkedőt egy intéssel, szigorú tekintettel, vagy ha ez nem használna: egy-két szóval utasítsuk rendre, de semmi esetre nem szabad a tanítás folyamatát hosszú intésekkel, dorgálásokkal megzavarnunk.

Vannak gyermekek, a kik a helytelen disciplina következtében szok

tak meg a szórakozottságot. Az ilyeneknél nincsen meg az önkéntes figyelmi tudás, nincsen meg az apperceptió teljesítésére alkalmas alapképzetek gerjedt és feszült állapota. Hasztalan, céltévesztett dolog volna emezeket önkéntes figyelemre fegyelmi úton kényszeríteni, mint általában hasztalan volna a figyelmezést büntetéssel kieroszakolnunk. Mert mit érnének el vele? Azt, hogy mihelyt a büntetéstől való felelem megszűnt, ezzel együtt eltűnt a figyelem is. Legelőször tehát a figyelem-hiány okait kell elhárítanunk. Nyujtsunk a gyermekeknek helyes alapképzeteket, keltsünk benne érdeklődést a tárgy iránt, foglalkoztassuk őt gyakran s ne engedjük meg, hogy a míg egyik feladatát el nem végezte, addig más dologba foghasson.

A szórakozottságot mindenestre könnyebb megelőzni, mint gyógyítani; annál nehezebb a gyógyítás, minél több ok hatott közre a szokás meggyökeresztésére. A baj forrása legtöbb esetben a szülői háznál található fel. Hány helyen arasztják el a szülők magzataikat játékszerekkel, csecsebecsékkel, új meg új képeskönyvekkel? Hányan viszik gyermekeiket idő előtt mulatságokba, színházakba, estélyekre? Mindezek bizonyára hozzá járulnak, hogy a gyermekek minduntalan más tárgyakban, más hatásokban keressék örömiüket úgy annyira, hogy végre a sokféle szórakozás lelküket csapongóvá teszi.

Figyelembe veendő aztán az is, hogy egyik növendék már vérmérsékleténél, a másik meg nemü dispositiójánál fogva több hajlandósággal bír a szétszóródásra. Különösen pedig a leánygyermekéknél fordul elő elég gyakran ez a hiba; figyelmök tartósságát megakadályozza képzelniök élénksége s a nemök természetében levő változatosság utáni vágy. Innen van, hogy a leányiskolák tanítóinak nemcsak több türelemre, hanem fokozottabb éberségre is van szükségök; innen van, hogy a figyelem ébrentartása s a szellemi tevékenység munkásságba-hozatala a leánynövendékek-nél nem egy oly akadályba ütközik, a melyet a fiúk tanítói alig ismernek. Az elvontabb dolgok általában kevésbbé szokták a leánynövendékek nagy részét érdekelni, mint a fiúkat. A mi pedig a fegyelmet illeti: egy-két erősebb szó, egy-egy komolyabb pillantás hamarabb képes a növendékek között rendet csinálni — de csak rövid időre, míg a fiúknál a figyelmeztes vagy dorgálás után tartósabb a magabaszállás.

A szórakozottság a legjobb iskolában is előfordulhat, holott az unalom csak ott fészkelheti meg magát, a hol az oktatás egyben-másban hibás. A mely tanító állandóan foglalkoztatni tudja tanítványait, a mely iskolában minden gyermek megkapja a neki való munkát: ott — alig hihető, hogy unalomról szó lehessen. Igen, mert a gyermek csak akkor unja magát, ha nem foglalkoztatják, vagy ha nem az ő korához, tehetségéhez mért feladatok elkészítésére akarják kényszeríteni. És ha ilyen esetek fordulnak elő: mindig a tanító a hibás, nem pedig a növendék.

Végül még emlékezzünk meg egy pár szóval a figyelem külső ellenségeiről is. Ilyenek különösen a gyakori iskolalátogatások, a tanterembe behallatszó zaj, a tanhelyiség alkalmatlan berendezése, a tanulók nagy száma és olykor-olykor az időjárás is.

A gyakori iskolalátogatások nem célszerűek. Zavarják a tanítót és a tanulókat s lehetetlen, hogy az oktatás menetére kisebb-nagyobb mértékben gátolólag ne hassanak.

Az egyforma utczai zajt, lármát lassanként megszokják a gyermekek

s csak egy-egy feltünőbb külső incidens képes figyelmeket bizonyos időre elvonni.

Sokkal nagyobb baj háromol a figyelem ébren-tartására, sőt a fegyelem gyakorlására nézve is a tanterem alkalmatlan berendezéséből vagy a tanulók nagy számából. Ezekben a bajokon meg egyedül az iskolai hatóság segíthet.

A mikor pedig az időjárás okozza a növendékek bágyadságát s szét-zóródását (nagy meleg, égi háború, záporosó stb.), akkor több-kevesebb ideig abba kell hagyni a komolyabb szellemi munka és énekekkel, irással, rajzolással vagy tornázással foglalandók el a gyermekek. Okos, gyakorlott tanító az időjárási zavarok esetében nem fog szorosán ragaszkodni az órarend holt betűihez és követni fogja józan belátását s paedagogiai helyes meggyőződését.

Zajzon Dénes.

TÁRCZA.

Turin—Páris—London.

— *Utí-rajz.* —

A tenger. London. A British Muzeum. Londoni és Nyugatindiai Döckök. A Westminster és Szt.-Pál temploma. A Tower. A Kristálypalota. A Hyde-Park. Az angolokról. Vissza Svájc felé.

(Vége.)

Elnémultak a párisi jul. 14-iki nagy nemzeti ünnepély utolsó hangjai. Ily közvetlenül szerzett benyomások alatt utunkat London felé vettük. Füleinkben cseng még a milliónyi emberáradat örömrivalgása. Látjuk az öröm- és fénytengerben uszó Párist. Érezzük, miként vet lobbót szívünkben is a lelkesedés, mint gyúl ki benne az öröm, látva e vérmes természetű nép dicsőséges korszakának 100 éves fordulóját ily megható alakban megünnepelni. És valóban, a rokonszenvet, az elismerést nem lehet tőlük megtagadni; nekik köszönhető legnagyobb részt a beállott humánusabb korszak.

Fényes volt a jul. 14. éjszaka, de annál sötétebb volt a rá következő éj. Midőn útunkban London felé Dieppenél hajóra szálltunk, a legsötétebb éjjelek egyike borította ránk sűrű fátyolát. Azon kívül a legtöbbször nyugtalan csatornán a szokottnál hatalmasabb szél keletkezett. Nem is élvezhettük a holdvilágnál a „méltóságos“ tenger fenségét. Kiki magába szállva töprenkedett helyzete fölött, csak az alattunk hánykolódó hajó nyögése, a gép zakatolása rázta föl az embert kábultságából. Érezte is velünk hatalmát a tenger és a szél. Ha valaki éjnek idején tengerre száll, ki még nem tanulta ismerni e két elem hatalmát, valóban veszélyes és megfélemlítő helyzetbe jut. Természetes, hogy utasaink túlnyomó része megkapta a tengeri betegséget. Helyzetünk még veszélyesebbé vált az által, hogy rozoga hajónk kormánykereke eltörött — áldozatul eshettünk volna egy spekulációból Londonba indított olcsó vállalkozásnak; — öt

órai kínos veszteglés és a baj elhárítása után másnap reggel mégis New-havennél kikötöttünk és angol földre léptünk. Teljesen értem most eme két közmondás jelentőségét: „A ki nem tud imádkozni, menjen a tengerre” és „Hajótörés után okosabb a révész.” Orült mindegyikünk, hogy ismét szárazföldet érzett lábai alatt s itt nyomban el is enyészett a lelket lenyűgző beteges állapot.

A mienknél sokkal gyorsabban tovarobogó angol vonat 2—3 óra alatt Londonba szállított. Alig hogy kipihentük az álmatlanul töltött éj borzalmait, álmunkból felocsudva, názak tetején, kémények sűrű erdeje közepette haladt tovább vonatunk. London kellő közepében voltunk, London-Bridge-pályaudvaron, közel a Themse jobb partjához.

„Láttam a legnevezetesebbet, a mit a világ a bámuló észnek felmutathat, láttam és még mindig bámulok rajta — még most is meredezik emlékezetemben a kőházak rengeteg erdeje, látom a dagadó áradatát élő emberalakoknak tarka szenvedélyeikkel, a szeretet, éhség és gyűlölet borzalmas nyugtalanságával.” Így kezdi Heine Henrik Londonról szóló költői leírását.

London az a város, mely az európai civilizációt legmagasabb fokú fejlődöttségében bemutatja. Ha Páris Európa fővárosa, akkor ugyanilyen tag értelemben London az egész világ fővárosa. Bámulatba ejti az embert e város kiterjedtsége s el lehet mondani, hogy e város netovábbját képezi az emberi lakásarányok fejlődésének.

London a modern Babylon. Romjain majdan a haladás géniusza siránkozni fog, midőn az itt összegyűjtött műkincsek és remekművek is a pusztulás sorsára jutnak.

Páris Európának legszebb, de London annak legnagyobb szerű városa. Bár nagyobb épületei eredeti stíljüknél fogva, továbbá az ezer meg ezer kéménynek és gyárnak füstjétől érintve komor és sötét színezetet nyerne, mindazonáltal magukon viselik a nagyszerűség bélyegét. Innét uralkodik Anglia a tengerek fölött s ide gyűl össze a föld minden kincse.

Azonban minél nagyobb a tény, annál sötétebb az árnyék. A civilizációval együtt járó ellentétek: gazdagság és szegénység, a legszebb polgári erények a legundokabb emberi bűnökkel, a magát feláldozó humanizmus az állambomlasztó törekvésekkel a legkirívóbb alakban törnek itt egymásra. De hála az államalkotó és az egyensúlyt fenntartó vezérelemek uralmának: a mélyen meggyökeresedett konzervatívizmus, a tulajdonjog és a törvények iránti megtörhetetlen tisztelet kiségitenek minden bajból.

Londonban annyi a megtekinteni való, hogy Baedeker szerint a legügyesebb és legkitartóbb utazónak 30 nap sem elégséges, hogy ezen óriási városnak csak nevezetességeit is szemügyre vehesse. Egy heti tartózkodásunk alatt módját ejtettük, hogy Baedeker utmutatása és tervei nyomán először a várost hosszában és szelvényben az omnibuszok tetejéről megtekintettük. Részletesebben pedig megnéztük a többek között a British Muzeumot, a Westminster és Szt. Pál templomát, a Towert, a Londoni és Nyugatindiai Doekokat, a Hyde Parkot, London közelében Sydersshamban a Kristálypalotát: esténként meg egynéhány színházra került a sor.

A részletek bővebb ismertetése sok helyt venne igénybe, azért tehát csak nagy vonásokban legyen itt szó egyről másról. A British Muzeum a tudomány emberére gyakorolja a legtöbb vonzó erőt. Nincs Európának

olyan gyűjteménye, a hol az emberi ész és munka a föld minden pontján talált és az ősidőktől származó emlékeket, a műveltség minden korszakát átölelő kincseket összehordott volna, mint itt. Hetek kellenének ennek bővebb tanulmányozására.

A párisi Louvre műkincsei legfőképp a civilizált Európa, Róma és Hellásra szorítkoznak, míg a British Muzeum az egész földgömböt, az évezredekkel ezelőtt letűnt népek kincseit átöleli. Itt legfényesebben nyilatkoznak az angolok főerényei: a kitartás, a tudomány iránt való szomj és annak érdekében az áldozatkészség, mely milliókat fordított a tudomány előbbrevitelére.

A Londoni és Nyugat-indiai Dokok megtekintésénél nyilvánvalóvá válik, hogy Anglia, mint szigetország, szemét nem annyira Európára, mint inkább az egész földkerekségére és annak kincseire veti. Belsejében biztosítani a törvények keretén belül az önállóságot, a szabadságot, a birtokjog szentségét; kifelé pedig uralkodni a tengereken és a távol országok kincseit a kereskedelem útján értékesíteni: ezen törekvések voltak mindenkor Anglia világra szóló hatalmának biztosítékai.

Érdekes megfigyelni, hogyan nyilatkozik az egyes népeknél a nagyok iránti kultusz. Az olaszok szobrokat emelnek nagyjaiknak köztérekre, a francziák inkább eszményeknek és történelmi tényeknek, szintén a nyilvánosság terén; míg az angolok sírok fölé emelik a kegyelet látható emlékeit. A Westminster, a goth stylus legremekebb műve és Sz. Pál temploma az angolok halhatatlanjainak temetkező helye. Ki itt aluszsa örök álmát, az bizonyára nagy érdemeket szerzett hazája iránt Királyok mellett biztosít neki a kegyelet örök nyugvó helyet. Seregestül tódul ide a nép, hogy a memento mori hatása alatt felbuzduljon nagyjai emléké. Érdekes jellemvonás azonban, hogy a királyi sírok látogatásának jogosultsága csak bizonyos díj lefizetése mellett nyerhető meg. Ezen díjból fedezik állítólag a templom javítására való költségeket.

Egyik legérdekesebb épülete Londonnak a Tower, a középkori börtönök és vesztőhely — jelenleg kincs- és fegyvertárnak átalakítva. Itt tették el láb alul a kényurak és hatalmasok ellenfeleiket, itt érte utól az igazság büntető keze a bűnösöket és ártatlanokat. Olyan szerepet játszott Angolországban a Tower, mint Velenczében a Dogék palotájának börtönei s mint későbben Párisban a Bastille, esakhogy a francziák a földszínéről lesöpörték történetük egyik szennyfoltját. Elmult e sötét kor, mert, mint Shakespeare mondja, „sem kőtorony, sem ércből vert falak a szellem erejét meg nem törhetik.”

A Kristálypalota, az 1852. évi világkiállítás épülete jelenleg is egy nagyszabású kiállítás színhelye. Itt láttam és hallottam Európának legnagyobb orgonáját. Remeg az épület az ember lába alatt, ha a teljes orgona hangjai ezen óriási termekben visszhangoznak. Amde az amerikaiak e téren túltettek az angolokon, a mennyiben New-Yorkban nagyobb orgonát építettek a Kristálypalotáénál.

Fölötte jól esik az utazónak, a többi európai nagy városoktól eltérőleg, a hol ügyszólván minden talpaltnyi földet beépítenek, itt nagy kiterjedésű parkokra, kertekre bukkanhatni. Ez irányban is nyilatkozik az angol raczionális észjárás. E sétahelyekre menekülnek a kőóriások tömkelegéből az üdülést kereső emberek. A Hyde Park, a hol az angolok

„meetingeket“ szoktak tartani, körülbelül oly nagy, mint nálunk egy egész városrész. Ezen parkban érdekes látvány tárul az ember szeme elé a delelőtti órákban. Itt hódol Anglia „High Lite“-je, a lordok, nemesek, pénzemberek stb. a lovaglás testedző gyakorlatának. Mind megannyi „kis királyok“ büszke öntudattal nézik le a mellettük elhaladó szegény halandót. Ok azok, kik a királyság czíme alatt intézik Anglia sorsát, kiknek Páris mulató városuk, Olaszország és Svájc nyári kertjük, az egész világ pedig nagy hazájuk, mindenütt kiaknázván az élet művészetét és szórván a pénzt. Ezen parkokban találjuk London ifjuságát a zöld pázsiton kényük-kedvük szerint mulatni, sőt a felnőttek is hódolnak a labdázásnak és más testedző játékoknak.

Megesis az embernek a szíve, ha rá gondol a mi fővárosi gyermek-seregünk börtönszerű életére. Egyáltalában lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy az angol nevelés a testedzésre nagyobb súlyt tekintet s hogy sokkal szabadabb korlátok között mozog, mint más nemzet. De megis látszik ennek hatása: oly hatalmas s az életerőtől duzzadó alakokat másutt ritkábban találni, mint itt.

Az angol nemzet Isten és ember szerint tartja magát Európa legelső nemzetének, a hullámok és jó nagy darab szárazföld urának. Büszke kulturájára és hatalmára. Nem tudom ezen öntudatnak tulajdoníthatjuk-e, vagy természetében van-e a komorság, a ridegség, különösen az idegen iránt. A francia egész odaadással karolja fel az idegent, eltartja őt szóval akár órahosszat is; míg az angol még akkor sem veszi észre az idegent, ha nyelvét beszéli is. Természetes dolog tehát, hogy az idegen rokonszenvét nem is nyeri meg, egyébiránt nem is reflektál rá. Angolországban épúgy, mint Franciaországban erős nemzeti élet lüktet; senki fia kedvéért más nyelvet nem tanulnak. Itt csak a nemzetek nagy tömegéről van szó.

Nem esoda tehát, ha ezen, amugy is nagyszámu népeknél óriási mértékben halad az önálló műveltség, nem úgy, mint a kis nemzeteknél, kik kétnyelvű kulturára vannak szorulva.

Jellemző adat az angol önézetről: A francia követ Palmerston előtt méltányolván az angol kulturát, azt mondja: „Sire, ha francia nem volnék, angol szeretnék lenni.“ Mire Palmerston válaszola: „Uram, ha angol nem volnék, angol szeretnék lenni.“

Jul. 22. elhagytuk a köd és füst városát. Szép szerivel átsiklottunk a tengeren, ezen a szörnyetegen, mely odamenet annyi kínokat okozott nekünk. Nyugodtan, a verőfényes nap ragyogó színében feküdt előttünk egész méltóságában, mintha sóha aldozatot nem szedett volna. Párisban való egynapi és dijoni rövid tartózkodásunk után Pontalieren át Svájcba s innen aztán hazafelé vettük utunkat. Svájci utamról t. Szerkesztő úr engedelmével más alkalommal fogok szólni.

Almásy János.

EGYESÜLETI ELET.

A „Budapesti Tanító-testület“ igazgató-tanácsa f. hó 8-án ülést tartott. A tolvó ügyek elintézése után jelenti J e n y József elnök:

1. hogy a Tantestület az V. ker. Szemere-utcai iskolában új helyi-

séget kapott, hova könyvtárával és egyéb ingóságaival már áthurcolkodott. Tauszky Miksa szállítónak, ki ezuttal is ingyen eszközölte a költözködést, köszönőirat küldetik. — A berendezést Iritsek Ferencz tantest. gazda fogja eszközölni.

2. Jelenti az elnök, hogy a Békey-alap 300 frtja befolyt s az a gyűlés többségének határozata értelmében magyar papíráradékokban helyeztetik el:

3. hogy a pályadíjért 4 munka versenyez s hogy a bírálat folyamatban van:

4. hogy az „Eötvös-alap” két díjáért két folyamodvány érkezett be. Minthogy Stern Géza az orsz. „Eötvös-alapból” az idén már részesült 50 frtban, az igazgató-tanács úgy intézkedett, hogy neki 25 frtot ad s így összesen 75 frtot élvez az alapból, a másik 75 frtot pedig Bredl Sándornak szavazza meg.

5. A beérkezett vitatételek közül az igazgató-tanács csak az osztályozás kérdését végezhetette be. A fegyelem kérdése a jövő ülésre marad.

6. Indítvány tételik, hogy az irkák, rajzpapírok milyenségének, mértékének, színének, vonalzásának megállapítására bizottság küldessék ki. E bizottságba Bánó József, Hortobágyi Antal, Iritsek Ferencz, Szabó Lajos, Vajda Pál és Wittinger János urak küldettek ki mint oly férfiak, kik e dologgal régóta szakszerűen foglalatoskodnak. A bizottság összehívására Iritsek úr kéréselt fel.

7. Indítvány tételik több igazg. tanítói állomás szervezése tárgyában. Minthogy ma már majdnem több a vezető mint az igazgató tanító s minthogy úgy is csekély a föv. tanítók előléptetési foka, a gyűlés helyellessel fogadta az indítványt s okadatolt kérelemmel fog ez ügyben az illetékes hatósághoz fordulni.

8. Interpellatio tételik egy kényes ügyben, melyben állítólag 3 tanító is részes. Miután a dolog bíróság elé került, az igazgató-tanács nem vág az ítélet elé, hanem addig, míg a dolog törvényileg elintéztetik, figyelemmel kíséri s a bírósági ítélettel teszi függővé, vajjon kelljen-e az igazgató-tanácsnak is beleszólnia a dologba vagy nem?

Szöke István.
titkár.

ISKOLAI ÉRTESITŐK.

27. A zilahi áll. tanítóképző-intézet. Igazgató Faluvégi Albert. A tanár-testület tagjai: Triff Gábor, Soós Antal, Biró Gyula, Sennyei József, Uy Bálint, Czöndör Sándor. — Tartalom: Adatok az év történetéhez. Igazgató tanács. Tanárkar s az intézeti személyzet többi tagjai. A vizsgálatok s a növendékek osztályzatai. Önképzőkör. Erkölcsi magaviselet és szorgalom. Egészségi állapot. Költségvetés. Jótétemény, ösztöndíjak, pályadíjak, jutalmak. Statisztika. Könyvtár, taneszközök. Képesítővizsgák. Az intézet növendékei. Értesítés.

28. A rimaszombati alsófokú kereskedelmi iskola. Igazgató Törköly József. A tanító-testület tagjai: Czikora István, Nagy Zoltán, Wagensommer János. — „Az alsófokú ipariskola fontosságáról.” Paál

Gyulától. Jelentés a tanévről. Felügyelőbizottság. Tanító-testület. Órarend. Tananyag. Tanszerek. Erdemsorozat. Statisztika. Értesítés.

29. **A magyar-óvári községi fiú- és leányiskolák. Igazgató** Merényi Kálmán. **A tanító-testület tagjai.** Steffek Ferencz, Petrovich József, Schetz Mihály, Merényiné Millner Katalin, Zajna Flóra, Richter Emma, — **Tartalom:** Az iskolaszék és tanító-testület. Alapítványok. Időszaki események. Tanterv. Erdemsorozat. Látogatási kimutatás.

VEGYESEK.

— **Tanítók küldöttsége a kultuszminiszternél.** Impozáns küldöttsége a III. egyet. tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának kereste fel e hó 17-én gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert, hogy átnyujtsa neki az orsz. tanítói nyugdíj-törvény revíziója s a tanítói fizetések rendezése tárgyában a szt. István-napi tanító-gyűlés határozatai alapján készített kérvényeket. A 42 tagból álló küldöttséget, melyet Lakits Vendel, elnök, vezetett, a miniszter kiváló szívesseggel fogadta. Az elnök kifejezést adva ama rendíthetetlen bizalomnak, melylyel a hazai tanítóság a miniszter iránt viseltetik, kérte ő nagyméltóságát, hogy a tanítóság e két igen fontos ügyét felkarolni s azok megvalósítása érdekében minden lehető megemlékezést tegyen. A lelkes éljenzéssel kísért üdvözlés után gr. Csáky Albin szót keresetlen, egyszerű szavakkal, úgy azonban, hogy a jelen voltak arczán az öröm sugárzott, midőn a miniszter kijelenté, hogy nemcsak igéri, de töle teltetőleg ki is fogja vinni, hogy a tanítók jogos kívánalmai mielőbb teljesedésbe menjenek. Beszédét nem egyszer szakította félbe a küldöttség lelkes éljenzése, a mi még nagyobb mérvben nyilvánult akkor, midőn beszéde végén kijelenté a miniszter, hogy a mint az állambháztartásban helyre áll az egyensúly, nemcsak neki, de magának a törvényhozásnak is első gondja lesz a tanítók anyagi helyzetén segíteni. — A küldöttség, melyben számos vidéki kartárs is részt vett, ezután Berzeviczy Albert államtitkárt kereste fel, hol Szőke István alelnök, tolmácsolta a tanítók kívánalmát. Berzeviczy szintén a legrokonszenvesebben fogadta a küldöttséget, s támogatását minden irányban megígérte. — A küldöttség eljárásáról különben jövő számunkban bővebben is megemlékezünk.

— **Miniszteri intézkedés a tankönyv-bírálati díjak tárgyában.** A vallás- és közokt. miniszter valamennyi kir. tanfelügyelőséghez legközelebb a következő értesítést küldte: „A középiskolák továbbá a népoktatási intézetek, kereskedelmi és ipariskolák tan- és segédkönyveinek az orsz. közokt. tanács általi megbíráltatása ügyében kiadott szabályrendeleteket — névszerint az 1887. évi 21,243. sz. a. kelt rendelet 1. pontját, valamint az 1888. évi 17,589. sz. szabályrendelet 4. §-át akként találtam módosítandóknak, hogy a bírálatokért fizetendő díjak jövőre a kir. adóhivatalokba, illetőleg állampénztárakba fizetettvén be, csak a róluk szóló adóhivatali, ill. állampénztári nyugta küldessék be a bírálandó könyvvel együtt az orsz. közokt. tanácshoz. — Erről a kir. Tanfelügyelőséget ahhoz tartásul értesítem“. — gr. Csáky.

— **Ferenczy János,** a szeged-belvárosi elemi iskolák igazgatója, a múlt napokban töltötte be tanítói működésének 30-ik évfordulóját. Jöleső örömmel emlékezünk meg ez alkalommal az országszerte ismert, s közbecsülésben álló nagyér-

demü néptanítótól, kinek neve méltán sorolható a legjelesebb magyar tan-férfiak közé, mert szívvel-lélekkel, tollal, szóval és tettel egyaránt kitünően szolgálta hazájának népnevelés-ügyét, s a hol csak tehetette, előmozdította a kartársak érdekeit és polgártársainak javát. Az országos tanügyi mozgalmakban tevékeny részt vett, a vezetésére bízott iskolának mintaszerű tanítója, tanítványainak szerető atyja és bön szeretettel családjának boldogítója. Példás és tanulmányos életének gazdag történetéből a következő adatokat közöljük. — „Született Szegeden 1838. apr. hó 28-án, szegény sorsú iparos családból. Iskoláit Szülőhelyén végezte. Az elemi isk. osztályok elvégzése után a „Nemzeti polgári iskolát“ jeles eredménnyel végezte el. 1850-ben. Szülei fiúkból iparost akartak nevelni. De a tudvágyó mesterinas, ha csak szerét ejthette, titokban is tanult és könyveket olvasott. 1854-ben Haas Mihály tankerületi főigazgató előtt kitünő sikerrel tette le az alreáliskola tantárgyaiból a vizsgálatot s így került a szegedi tanítóképző-intézetbe, hol akkor a híres Báránny Ignác volt az igazgató. 1859-ben díeseretes oklevéllel kezében, Domaszéken, mint tanyai tanító kezdette meg működését. S így ez évben tanítóskodásának épen 30 évét érte meg. Ez idő alatt közel tíz ezer növendék került ki a keze alól. Tanítványai közt van 62 tanító, 16 tanár, 24 pap, 4 hírlapíró, 30 ügyvéd, 14 mérnök, egy nagy sereg hivatalnok, iparos, kereskedő és földműves. — Két-évi tanyai tanítóskodás után Szeged egyik külvárosában (Móra) nyert alkalmazást (1861). Nemsokára a szeged-bélvárosi u. n. minta-főelemi iskola első osztályában találjuk őt, honnan 1869-ben a III. osztályba helyezték, 1876-tól fogva pedig a bélvárosi fiú- és leányiskolák igazgatója. Mint Szeged városának egyik legjelesebb gyakorlati tanítója és kitünő szakképzettségű tanfőria számos kitüntetésben részesült kartársai s a hatóság részéről. — Mint polgár s mint az egyesületi élet kiváló kultiválta is közbecsülést és elismerést vívott ki magának. Legmaradandóbb emléket azonban irodalmi működése biztosít számára. Valódi eleme tulajdonképpen a nyelvészet. A nagyhirű Czuczor-Fogarasi „Nagy-Szótár“ részére 500 alföldi tájszót gyűjtött s ellátta azokat megfelelő magyarázattal. A „Nyelvőr“nek 1872-től szorgalmas munkatársa és egyik legtevékenyebb gyűjtője. Többek között írt száz és eredeti babonát, úgy leírva, mint azt a nép szájáról elleste. Ismertette Dugonics András magyarságát a „Szerecsenek“ cz. munkájából. A népies elbeszélések terén pedig valóságos mester. Írt ezeken kívül tanügyi lapokba értekezéseket, főbb politikai napilapnak pedig éveken át belső dolgozatát is írt. — Ferenczi még munkabíró férfiú, nem lankadó ügyszeretettel és nemes ambícióval. Mi még sokat várunk tőle. Isten éltesse!

— **A tudományok páratlan mecénása**, Semsey Andor, 100,000 frtot ajánlott fel a magyar tud. akadémiának. Ezen összeg a következő munkák megírására fordítatik: u. m. magyar nyelvtanra, magyar irodalomtörténetre, Magyarország archeológiájára, Magyarország történetére, Magyarország földrajzára, Magyarország közgazdaságára, Magyarország geológiájára, Magyarország mineralogiájára, Magyarország flórájára, Magyarország faunájára. A pályadíj külön-külön 10,000 frt, mely csak abszolút becsü munkának ítéltefik oda. — Semsey Andor e tette világító fáklyaként tündököljön a magyar főúrak előtt, a mint neve örökké élni fog a magyar nemzet szívében.

— **Csáky Albin** gróf, vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr, az országgyűlés elé terjesztendő költségvetésébe felvette, hogy a képezdei tanárok fizetése a középtanodai tanárok fizetésével egyenlőssítessék. Megkapják tehát végre, a miért Trefort előtt hiába könyörögtek. Úgy látszik, gróf Csákyban nemcsak Eötvös szelleme, de Eötvös keze is működik. Az Isten éltesse!

— **A kalocsai érsek aranymiséje**. E hó 15-én ülte meg Kalocsa városa bíboros érsekeinek, Haynald Lajos dr.-nak, 50 éves papi jubileumát. A király sajátkezü levélben üdvözölte Haynaldot, mint trónja támaszát, ki egyaránt dísz hazájának és egyházának. Gratulált a bécsi nuncius is, bejelentvén egyszersmind a pápa üdvözölő levelét. Gr. Csáky Albin, kultuszminiszter szintén meleghangú levélben

üdvözölte a biboros főpapot. Az érsek nagy alapítványokat tett jubileuma alkal-
mából. Összesen 320 ezer forintot adott közszélekre. Ebből jut a) a kalocsai
érseki megye egyházi és iskolai céljaira szolgáló Haynald-alap javára 236,000 frt,
b) a zombori árvaháza 80,000 frt, c) a bácsi és bajai leányiskolának 20,000 frt,
d) az édesanyja emlékére Szécsényben állított intézeteknek 15,000 frt, e) a kalo-
csai csillagvizsgálóra 15,000 frt.

— **Dr. Dittes Frigyes**, a nagynevű, szabad gondolkodású paedagogus, a bécsi
Paedagógium nyugdíjazott igazgatója f. é. szeptember hó 23-án tölté be életének
60. évét. A bécsi tanítószág vezértérftai nem feledkeztek meg a mester iránt tartozó
tiszteletről s szeptember 22-én nagy küldöttséggel keresték fel Dittest nyári tartóz-
kodási helyén, a Bécs melletti Pre s z b a u m b a n, hogy neki otthonjában Dittes
saját nyaralójában lakik szerencsekívánataikat átadhassák. — A küldöttségben
voltak: az Osztrák-Német Tanítószövetség elnöke: Katschinka, alelnöke:
Binstorfer Zeno, ott a Bécsi paedagógiai társaság elnöke: Huber Károly, a
„Népiszkola” ezimű tanító-egylet elnöke s néhány választmányi tagja. A küldöttség
Dittest — kinek az ovációról sejtelve sem volt, — családtagjaival együtt kedé-
lyes kuglizásnál találta, hol a gratulációk azonnal megkezdődtek. D. meleg sza-
vakban fejezte ki köszönetét a megjelenteknek úgy mint küldöiknek is; többek
közt így szólt: „én a régi maradok a ki voltam.” Ezután a legfesztelenebb modor-
ban beszélgettek a tanítóiak az iskolára vonatkozó dolgokról. Nemsokára pedig
vidám poharazás mellett éltették a mestert, valamint családját is. Dittes, kinek
egészségi állapota pár évvel ezelőtt sok alattomos és nemtelen támadás követke-
ztében igen meg volt támadva, nem egyszer kapott anonym leveleket, melyekben
megöletéssel is fenyegették, jelenleg igen jó egészségnek örvend s régi jókedve
is tökéletesen helyre állt. Néhány kedélyesen töltött óra után a társaság a legjobb
benyomásokkal hazafelé vette útját. — Így közli ezeket a „N. Oest. Schulzeitung.”
— Hazánkban igen sok tanító van, ki Dittest nemcsak művei után, hanem szemé-
lyesen is ismeri, vagyunk hála Isten még elegenden, kik őt az 1870. évben pün-
kösdkor Bécsben tartott 19. általános német tanítói-gyűlésen
láttuk és hallottuk; s meglehetősen nagy azoknak is a száma, kik a bécsi Paedagó-
giában tanítványai voltak a mesternek, a kik bizonyára a legnagyobb tisztelettel
és elismeréssel szólnak ma is róla. Mi ismerősei szintén örömmel esatlakozunk
az üdvözlők sorához, kívánván, hogy a Mindenható Dittest a törhetlen, szilárd aka-
ratú paedagogust, a mindig igaz úton járó férfiút, önállóságra nevelő szeszérét a taní-
tóságnak friss egészségben és jólétben még számos éven át tartsa meg! — **K.**

Szerkesztői üzenetek.

S. K. Budapest. Sok igazat olvastunk ki a levélből; egyet azonban nem
ismerhetünk el valónak, azt t. i. hogy lapunk inkább felkarolja a vidéki tanítószág
ügyét, mint a fővárosiakét. Mi a tanítók általános jólétéért harezolunk. Hely-
lyel-közel rámutatunk mi ama bajokra is, melyek úgy a főváros, mint a vidék
tanúgyére kártékonyan hatnak; de helyi bajokat általános nevelésügyi szakközlöny
csak nem tárgyalhat minduntalan, hisz így helyi lappá devalválódnánk; ezt pedig
hiszszük, te sem szeretnéd, ki szintoly lelkes harezosa vagy a nemzeti kulturá-
nak, mint mi. Elégedetlenekek mindig voltak és lesznek; engedd hinnünk, hogy te
nem tartozol ezek közé. Az alkalmas idő itt lesz, s mi adott szavunkat be fogjuk
váltani. — **S. J. Z. Radvány.** A tudósítást köszönjük, jövő számunkban hozzuk.
Nem kaphatánk onnan hasznosabb dolgozatokat is? — **B. J. Karánsebes.** Kell,
hogy a kérdés minden oldalról megvilágíttassék, ez okból szíves örömmel adunk
helyt a közleménynek. A kérdéses tanulmány kezeink közt van.

Budapest, 1889. Rudnyanszky A. Könyvnyomdájából, IV. Papnövelde-utca 8. sz.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SOMLYAY JÓZSEF.

KIADÓ:

MÉHNER VILMOS.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

A lap szellem részét illető közlemények a szerkesztőhöz (Budapest, I. kerület, Alkotás-utca 19. sz.); előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz, (Budapest, IV. kerület, Papnövelde-utca 8. sz.) küldendők.

BUDAPEST

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

1889

TARTALOM.

- Tanítási órarendek és a vallástani órák. — **Sretvizer** Lajos.
A tanítók anyagi helyzetének javítása. — Megjegyzések Polónyi Mátyás cikkére.
— **Ember** János.
Szórakozottság és unalom. (Vége.) — **Zajzon** Dénes.
Tárca: Turin—Páris—London. — Utirajz. — (Vége.) — **Almágy** János.
Egyesületi élet: A „Budapesti Tanító-testület” igazgató-tanácsa üléséről tudósítás. — **Szöke** István, titkár.
Iskolai értesítők.
Vegyesek.
Szerkesztői üzenetek.
Hirdetések.

Hirdetések.

„101 iskola-ének“

az elemi iskolai növendékek számára.

A két füzetből álló gyűjteménynek „dalkönyve” azok kezébe való, kik kóta szerint tanítják az éneket az elemi iskolában. Ára e füzetnek 60 kr.

A másik füzet, a „szövegekönyv” ára 10 kr., tartalmaz válogatott szívemelő, hazafiúi stb. versecskéket, valamint az elemi iskolákban leginkább használt dallamok szövegét. A szöveg mind a két füzetben egyenlő.

Kapható: Wehner Gyula Józsa, főv. igazg. tanítónál, Budapest, IV. ker. gróf Károlyi-utca 8. sz.

■ A boríték 3. és 4. oldal tartalma, Méhner Vilmos kiadóhivatalában megjelent és **engedélyezett** tankönyvek tekintetében a tanító urak és az iskola hatóságok figyelmébe ajánlatik. ■